

למנהג הספרדים: מ'דבְּרִי יְרֵמְיָהוּ' (ירמיה א' א') עד 'רְעָה תְּבֹא אֲלֵיָהֶם נָאִם יְיָ' (שם ב' ג').⁷

הקשר לפרשה: מינוי ירמיהו לנביא ולמנהיג בפסוק 'עַל כָּל אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶךָ תִּדְבֹּר' (א' ז') וכן 'רְאֵה הַפְקַדְתִּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה' (א' י') וסירובו להתמנות באומרו 'הֲנֵה לֹא יִדְעִתִּי דְבָר כִּי נֶעַר אָנֹכִי' (א' ו'), הוא מעין האמור בפרשה במינוי משה לנביא ולמנהיג בפסוק 'וְעַתָּה לָכֵה וְאֲשַׁלַּחְךָ' (ג' י') ולסירובו להתמנות באומרו 'מִי אָנֹכִי כִּי אֵלֶּךְ אֶל פְּרָעֹה' (ג' י"א) 'לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי' (ד' י') 'שְׁלַח נָא בְיָד תְּשֻׁלַּח' (ד' ג').

למנהג התימנים: מ'וִיְהִי דְבָר יְיָ אֵלֵי לְאֹמֶר בֶּן אָדָם הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַם' (יחזקאל ט"ז א') עד 'בְּהַדְרִי אֲשֶׁר שָׁמְתִי עָלֶיךָ נָאִם אֱ-דֹנִי יְיָ' (שם י"ד).

הקשר לפרשה: הפטרה זו מתפרשת ומתורגמת על הולדת בני ישראל בגלות מצרים ועל גזירות פרעה והשעבוד וההתגלות למשה בסנה האמורים בפרשה (לבוש סימן תצ"ג סעיף ד').

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

❖ דיוקים ודקדוקים ❖

למנהג האשכנזים:

כ"ז ח': בְּסִסְאָה - האל"ף הראשונה אינה נשמעת, ונקרא

⁷ וכן הוא באבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות, שם הביא מנהג זה בסתם ואחר כך הביא את שני המנהגים האחרים בשם 'ויש מפטירין').

⁸ וכך נוהגים גם מקצת קהילות המזרח: תוניס ג'רבה לוב ובבל.

¹ וכן הוא ברמב"ם, ובספר השולחן (אלא שהוסיף שאחרי זה מדגל וקורא פסוק 'וְנִקְרְתִּי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ' (שם ס"ב)), ובאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) בשם 'ויש מפטירין'.

והפטרה זו נזכרת כבר בתלמוד (מגילה כ"ה ע"ב), ולדעת רבי אליעזר (במשנה שם ע"א) אין להפטיר בהפטרה זו. והטעם, יש אומרים מפני שמוזכרים בה תועבות ירושלים, וזה שונה משאר תוכחות כי היא תוכחה פרטית לירושלים ולכן יש קפידא לכבד ירושלים (מטה משה סימן תנ"ד, והסכימו עמו אחרונים רבים), ויש אומרים שהוא מפני שמוזכר בה יחס בני ישראל לגנאי שקרא אברהם אמורי ושרה חתית, ולכן סבר ר"א שזה גנאי גדול ואל להפטיר בה (לבוש סימן תצ"ג סעיף ד', ובתו"ט ובתפארת ישראל במגילה הסיכמו לדבריו. ונראה שמקורו מהגמרא בסנהדרין (מ"ד ע"ב) שבשעה שאמר לו הקב"ה ליחזקאל לך אמור להם לישראל אביך האמורי ואמך חתית אמרה רוח פסקנות לפני הקב"ה רבש"ע אם יבואו אברהם ושרה ויעמדו לפניך אתה אומר להם ומכלים אותם וכו' (רש"י במגילה שם)).

ולמעשה פסקו הראשונים (ר"ף רמב"ם ר"ש ר"ן ועוד) כרבנן שאפשר להפטיר בהפטרה זו, וכן מוכח מהגמרא שם שמביאה ברייתא 'וְהוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַם' נקרא ומתרגם ואומרת לאפוקי מדרבי אליעזר, אמנם למעשה ברוב העדות חששו להפטיר בהפטרה זו (ובלבוש שם כתב שזה משום שרבי אליעזר כל כך הקפיד שלא להפטיר בה, וראה עוד לעיל הערה ג').

¹ כמו שהאריך לפרש בתרגום יונתן בן עוזיאל, וכמו שפירשו המפרשים כאן, וכן בהגדה של פסח מתפרשת פרשה זו על גלות מצרים שכתוב שם: וְרַב כְּמֹה שְׁנֹאמֶר: רַבְּכֶם כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נִתְּתִיד וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בְּעֵדֵי עֲדֵיִים שְׂדֵים נִכְנֹו וְשָׁעֲרֵךְ צִמָּח וְאֵת עֵרֶם וְעִרְיָה (יחזקאל ט"ז ז'). וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדִמְיֶךָ וְאֶמְרֶךָ בְּדִמְיֶךָ חַיִּי וְאֶמְרֶךָ בְּדִמְיֶךָ חַיִּי (שם ו').

¹¹ בגמרא (מגילה כ"ד ע"ב) כתוב שאין לכהן לישא את כפיו אם קורא אות אל"ף כאות עי"ן או אות עי"ן כאות אל"ף, וכן אין למנות כשליח ציבור מי שקורא כן. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן נ"ג סעיף י"ב).

ובמשנה ברורה שם (סקל"ז) הביא את דברי האחרונים, שכתבו שבמקום שכולם מדברים כך מותר.

אך אע"פ שבמקום שכולם קוראים כך מותר להעלותו כש"ץ כיון שכך רגילים באותו מקום, מ"מ לכתחילה ודאי ראוי ונכון להדר לקרוא כהוגן בהגייה הנכונה.

ובערוך השולחן (סימן נ"ג סעיף י"ד, סימן ס"א סעיף ח', סימן ס"ב סעיף ב') כתב שבמדינותינו

'בְּסִסְאָה'.

בְּשִׁלְחָה - הלמ"ד רפה, ובשווא נח (וראה במדור 'חילופי נוסחאות').

כ"ז ט': בְּזֹאת יִכְפֹּר עֲוֹן־יַעֲקֹב - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'בְּזֹאת יִכְפֹּר עֲוֹן יַעֲקֹב'.

הָסֵר - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של הה"א, שלא ישמע שקורא 'אָסִיר' באל"ף.

כ"ז י': יִרְעָה - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'יְרָאָה' באל"ף.

כ"ז י"א: בָּאוֹת מְאִירוֹת - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'בָּאוֹת מְאִירוֹת'.

יְרַחֲמֵנוּ - המ"ם בסגול, והנו"ן דגושה, והוא לשון יחיד נסתר. והקורא 'יְרַחֲמֵנוּ' בצירי ורפה², משנה משמעות ללשון יחיד המדבר על רבים וכולל עצמו עמהם³. וכן הוא בהמשך הפסוק: יִחַנְנוּ.

כ"ז י"ג: אֲשֹׁר - האל"ף בפתח והשי"ן בדגש⁴.

מְצַרִּים - הרי"ש בקמץ⁵.

כ"ח א': הוֹי - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של הה"א, שלא ישמע שקורא 'אוֹי' באל"ף, ויש בזה חשש שינוי משמעות⁶.

אין בקיאים בחילוק שבין אל"ף לעי"ן, אך בכל זאת כתב (סימן ס"א סעיף ח') שבקריאת שמע יש לדקדק להפרישם זה מזה, וכתב עוד (סימן ס"ב סעיף ב') שהמדקדק במצוות יראה לדקדק בזה הרבה בכל התורה, ושכרו גדול כשמדקדק בזה, ובפרט במקום שאם קורא שלא כראוי משתנה המשמעות. וזמן הענין להזכיר את דברי היעב"ץ שכתב (הקדמת סידורו, סולם בית אל): דיבור הפה ומבטא השפה, צריך להיות שלם בחיתוך הלשון, כל מום לא יהיה בו, באות, בניקוד, בטעם, כהלכות לשון הקודש בכל תנאיו העד בעם, מה נמלצו אמרי נועם, ובייחוד שלא לקרות לעיני"ן אלפי"ן וכן ההי"ן.

² לקוראים בהגיה שאינה מבחינה בין צירי לסגול, יש להקפיד ביותר להשמיע את הדגש, משום שאצלם כל הבידול בין המשמעים הוא רק ע"י דגשות ורפיון האות, ואם לא ידגישו יש לחשוש בזה לשינוי משמעות.

אך הקוראים בהגיה המבחינה בין צירי לסגול, אף אם יקראו שלא כראוי ולא ישמיעו את הדגש, לא שינו בזה משמעות, כיון שהמשמעות ניכרת גם ללא הדגש ע"י ניקוד הצירי או הסגול.

³ וכבר כתב בשו"ת אורים גדולים (למוד כ', סימן ג' בדפ"ח) (לר' אברהם ישראל זאבי זצ"ל אב"ד חברון, נפטר תצ"א, שו"ת זה מוזכר פעמים רבות בחיד"א וברע"א), שמי ששינה וקרא 'תְּשַׁלְּחֵנוּ' בנו"ן רפה במקום 'תְּשַׁלְּחֵנוּ' בנו"ן דגושה, וכיוצא בזה, הרי שינה משמעות ויש להחזירו (כמו שכתב הרמ"א (או"ח סימן קמ"ב סעיף א') שבשינוי משתנה הענין מחזירין אותו). והוסיף שם שגער בשלוחי ציבור שלא דקדקו לקרוא בדגש. והובאו דבריו בכף החיים (סימן קמ"ב אות ט').

⁴ 'אֲשֹׁר' בפתח ודגש הוא שם מקום (וגם שם אומה שנקראת על שם מקומה), ו'אֲשֹׁר' בקמץ ורפה הוא לשון מארב (רש"י הושע י"ג ז', ויש שפירשו פירושים אחרים, אך מ"מ אינו שם אומה, ועיין מנחת שי שם).

⁵ תיבת 'מצרים' מנוקדת בפתח בצורת הקשר ובקמץ בצורת הפסק, וכאן היא מוטעמת באתנחתא ולכן מנוקדת בקמץ כמשפט הפסק. ופסוק זה נאמר בתפילת מוסף של ראש השנה בברכת שופרות, ושם מנוקד במעט מחזורים בפתח (כנראה בטעות), ולכן עלולים לטעות ולקרוא כאן בפתח במקום בקמץ.

⁶ באבן עזרא (ישעיה א' ד', נחום ג' א') הביא שני פירושים בזה, שיש מפרשים ש'הוֹי' הוא כמו 'אוֹי' (שכתבו המפרשים שהיא קריאת כאב ואבל) והאל"ף התחלפה בה"א שכן דרך אותיות מאותו מוצא להתחלף לפעמים (וכן נקט גם האברבנאל בשיעור שם, ובר"ק שם כתב שכן משמע מתרגם יונתן), אך דעתו שמשמעם שונה, ש'הוֹי' הוא סימן קריאה (וכן נראה שנקט רד"ב בשיעור שם, וביאר יותר ש'הוֹי' הוא לשון קריאה וצעקה הן לאבל והן להשמיע השומע).

הַלְוָמִי - הטעם מעיל בלמ"ד^ד.

כ"ח ב': שְׁעָר - בשי"ן שמאלית.

כ"ח ו': שְׁעָרָה - העי"ן בשווא נח, ואין להבליעה ולקרוא 'שְׁרָה' או לקרוא 'שְׁעָרָה' בקמץ.

כ"ח ז': פָּקוּ - הטעם מלרע בקו"ף.

כ"ח י"ב: הַנִּיחוּ - הה"א בקמץ, והנו"ן רפה, ואין לקרוא 'הַנִּיחוּ' בפתח ודגש^{טו}.

לְעֵנָף - הלמ"ד בסגול, ואין לקרוא 'לְעֵנָף' בשווא נע^{טז}.

כ"ט כ"ב: לֹא־עֲתָה, וְלֹא עֲתָה - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֲתָה' באל"ף^{טז}.

כ"ט כ"ג: יִקְדִּישוּ - הטעם מלעיל בדלי"ת^{טז}.

❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧

למנהג הספרדים:

א' א': יִרְמְיָהוּ - המ"ם בשווא נע, ואין לקרוא 'יִרְמְיָהוּ' בחיריק.

א' ג': עֲשֵׂתִי - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֲשֵׁתִי' באל"ף^{טז}.

א' ה': אֶצְרֶךְ - הצד"י בקמץ קטן, והרי"ש בשווא נח.

יְדַעְתִּיד - העי"ן בשווא נח, ואין להבליעה ולקרוא 'יְדִיתִיד' או לקרוא 'יְדַעְתִּיד' בפתח.

א' ז': אֶצְנֶךְ - הוי"ו בדגש, והשווא נע.

א' ח': מִפְּנֵיהֶם - הפ"א בדגש, והשווא נע, וכן הוא להלן (י"ז).

כִּי־אֲתָנָךְ - התי"ו בדגש, והשווא נע.

א' י': הַפְּקִדְתִּיךָ - הדלי"ת בשווא נח, ולא בשווא נע^{טז}, למרות הקושי^{כא}. ויש להזהר שלא להבליעה בתי"ו שישמע שקרא 'הַפְּקִדְתִּיךָ'. ושלא לחלק את התיבה לשתי תיבות ולקרוא 'הַפְּקִד תִּיךָ'. ואם אינו יכול לקרוא בשווא נח בלי להבליע את הדלי"ת או לחלקה לשתי תיבות, עדיף לקוראה בשווא נע.

א' י"ג: מִפְּנֵי - הפ"א בדגש, והשווא נע.

א' י"ד: מִצְפֹּן - הצד"י בדגש חזק^{כב}.

עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'עַל־כָּל יִשְׂרָאֵל'.

הַנֵּנִי - הנו"ן הראשונה בשווא נע, ויש אומרים שהיא בשווא נח^{כג}.

וְעַל כָּל־חֻמְתֶּיךָ - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וְעַל־כָּל חֻמְתֶּיךָ'.

וְעַל כָּל־עָרֵי - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וְעַל־כָּל עָרֵי'.

א' ט"ז: עַל כָּל־רַעְתֶּם - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'עַל־כָּל רַעְתֶּם'.

לֹא־לָהֶם - האל"ף לא נשמעת, ונקרא 'לֹלָהֶם'.

א' י"ז: תִּאָּזָר - האל"ף בשווא נח^{כד}, ואין להבליעה ולקרוא 'תִּזֹּר', או לקרוא 'תִּאָּזָר' בחטף סגול (וראה במדור 'חילופי נוסחאות').

וְקִמַּת וְדִבְרַת - הטעם מלרע בתי"ו.

להקפיד כאן יותר על הגיית העי"ן כדי שלא יישמע שקורא 'שְׁתִּי' עם א' גנובה לפניה.

^כ ולא יתכן כלל שיבוא כאן שווא נע, שהרי אין שווא נע בא לפני דגש. וכל הטעם שהתי"ו דגושה, משום שלפניה שווא נח.

^{כא} הגיית הדלי"ת הרפה דומה להגיית האות זי"ן, ואין כל קושי להגותה בשווא נח לפני האות תי"ו, אך כיון שאצל האשכנזים והספרדים נשתכחה הגיית הדלי"ת הרפה, והוגים כל דלי"ת כמו הדלי"ת הדגושה בדגש קל, נוצר קושי להגותה לפני האות תי"ו (וראה מה שכתב בזה בשו"ת פאת שדך ח"ב סוף סימן כ"ד).

^{כב} ואם קרא 'מִצְפֹּן' בצד"י רפה יש להסתפק אם נחשב כשינוי משמעות כיון שנשמע כמו 'מִי צָפוֹן'.

^{כג} משום כלל הדומות, וענין זה מבואר בגליון פרשת נח תשע"ו הערה ב'.

^{כד} בשם אדנות ואלוקות, אם באה לפניהם אחת מהאותיות מש"ה, האל"ף נשמעת, ואם באה לפניהם אחת מהאותיות וכל"ב, אין האל"ף נשמעת, ואז יבוא במקום האל"ף מתג שמאריך מעט את תנועת הפתח או הצירי, ועל ידי זה מתארכת התנועה ונשמע כעין אל"ף (וסימנך, מש"ה מוציא וכל"ב מכניס). וכלל זה נוהג גם באדנות ואלוהות שאינם שם קודש.

^{כה} כתב בקסת הסופר (פתחה לחלק שני, אות ו'): אבל דין נח נראה אינו נוהג באל"ף, ומה שנמצא 'נִאָּדָר בְּקֹדֶשׁ' שהאל"ף בע"כ היא כמו נח נראה מדדלי"ת שלאחריה דגושה, וזה דלא כמנהג הלשון אלא מטעם כמס. וכונתו שאע"פ שדרך האותיות הגרוניות להתרחב משווא נח לחטף, כאן האל"ף נשארה בשווא נח שלא כמנהג.

ולענין אופן הגיית אל"ף בשווא נח, כתב ר' שבתי סופר שהיא קלה מאד עד שכמעט ולא תורגש בקריאה. והיינו שלאות אל"ף יש מבטא מסויים שהוא קל מהאות עי"ן, ולכן אפשר לבטא בשווא נח, ולא שאין לאות אל"ף מבטא כלל (ובאמת מחמת קלות האות אל"ף במבטא, קריאת אל"ף בשווא נח נשמעת מעין עיצור מאולצת באמצע המילה).

^ד משום נסוג אחר. וענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

^{טו} בבית יוסף (או"ח סימן כ"ה) כתב שאין ביניהם שינוי במשמעות. ובלבוש (שם סעיף ו') כתב שלא דק בזה, ויש ביניהם חילוק רב במשמעות והם כמעט שני הפכים, שברפה הוא מלשון מנוחה ונחת (כמו: נָחַח ביום השביעי, שמות כ"א) ובדגש הוא מלשון הנחה ועזיבה (כמו: אָחִיקם הָאָחִיד הַנִּיחוּ אוֹתוֹ, בראשית מ"ב ל"ג). ובמור וקציעה כתב שבאמת שני השרשים קרובים בענין ומצאנו במקרא גם פסוקים בדגש מלשון מנוחה וברפה מלשון עזיבה, וזה משום שהם קרובים ושתי ההוראות משותפות בהן (ובאחרונים שם האריכו עוד בנידון זה). ולכן נראה שאם שינה מדגש לרפה או להפך יש להקל שאין זה נחשב כשינוי משמעות.

^{טז} לקוראים בהגיה המבחינה בין קמץ לפתח, הדבר ניכר גם ללא הדגש ע"י הפתח, אך לקוראים בהגיה שאינה מבחינה בין קמץ לפתח, שאצלם כל הבידול בין המשמעים הוא ע"י הדגש והרפה, יש להקפיד ביותר על דגש ורפה זה.

^י ה"א הידיעה (או אחת מאותיות כל"ב הכוללות בתוכן ה"א הידיעה) מנוקדת בדרך כלל בפתח (כגון: הַשָּׁמַיִם, בָּמִים), ולפני אותיות הח"ע המנוקדות בקמץ גדול, ה"א הידיעה מנוקדת בסגול (כגון: הַקָּמֹחַ, הַחֲצֵר, הָעָרִים, הַקְּצִיר, הַקְּתָן).

וכשבאה אחת מאותיות השימוש כל"ב הכוללת בתוכה ה"א הידיעה לפני אותיות הח"ע קמוצות, ומנוקדת בסגול (כגון: בְּהָרִים, בְּתָרֵב, בְּחִירִשׁ, בְּחִצִּיר, בְּחִתָּה, לְעָרִים), יש להקפיד שישמע שקורא את אות השימוש בסגול, ולא בשווא שלא כלולה בו ה"א הידיעה, ויש בזה שינוי משמעות.

וכן להיפך, כאשר באה אחת מאותיות כל"ב לפני אותיות הח"ע קמוצות, ומנוקדת בשווא (כגון: בְּחִתָּה, בְּעִמִּיר, בְּעֶשֶׂה), יש להקפיד שלא ישמע שקורא את אות השימוש בסגול, שאז תהיה כלולה בו ה"א הידיעה.

^{י"א} ולענין המתגים הבאים אחר הטעם, ראה בגליון הפטרת ויצא הערה ח' על ביאור התופעה ותפקידה.

^{י"ב} כיון שיש דעה שהשי"ן בתיבת 'שְׁתִּי' נקראת בשווא נח על ידי שמוסיפים לפניה בקריאה אל"ף גנובה שאינה כתובה (כמבואר במאמר על תיבת שחיס), לכן יש

אֶת כָּל־אֲשֶׁר - יש לשים לב לגנן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'אֶת־כָּל אֲשֶׁר'.

אֶחָדָם - התי"ו בדגש, והשווא נע.

א' י' ט': וְלֹא־יִנְכָּלוּ - הטעם מלעיל ביו"ד^כ, והכ"ף בשווא נע^כ.

ב' ב': וְקָרָאתָ - הטעם מלעיל ברי"ש^כ.

ב' ג': יִאָשְׁמוּ - האל"ף בשווא נח^כ. ואין להבליעה ולקרוא 'יִשְׁמוּ', או לקרוא 'יִאָשְׁמוּ' בחטף סגול.

שָׁמַיְךָ שָׁמַיְךָ שָׁמַיְךָ

חילופי נוסחאות

למנהג האשכנזים:

כ"ז ח': בְּשִׁלְחָה / (בְּשִׁלְחָה) כ"ח

הלמ"ד רפה - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ו ס"ח ס"ט ס"ב ס"ג ס"ו ס"ז, א"ב א"ג א"ה. ~ ובדפוס: ברויאר.

הלמ"ד דגושה - בכתבי היד: ס"ה, א"א א"ד א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג^כ, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קסטו, קורן.

כ"ח ב': בְּפִיכִים שְׁטָפִים / (בְּפִיכִים שְׁטָפִים) ל

במרכא - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ד ס"ח ס"ט ס"ב ס"ט. ~ ובדפוסים: מק"ג, רוו"ה, גינצבורג^כ, קסטו, קורן, ברויאר.

בדרגא - בכתבי היד: ס"ה ס"ו ס"א ס"ג ס"ז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוסים: רא"פ, לטריס.

שָׁמַיְךָ שָׁמַיְךָ שָׁמַיְךָ

למנהג הספרדים:

א' ג': עֲשֵׂתִי עֲשֵׂרָה שָׁנָה / (עֲשֵׂתִי־עֲשֵׂרָה שָׁנָה)

במונח מונח - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"א ס"ט ס"ו ס"ז, א"ו. ~ ובדפוסים: מק"ג, קסטו, ברויאר.

במקף מונח - בכתבי היד: ס"ו ס"ח ס"ט ס"ב ס"ג, א"א א"ב א"ג א"ד א"ח א"י. ~ ובדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן.

א' י"ד: עַל כָּל־יִשְׁבִּי / (עַל כָּל־יִשְׁבִּי)

במרכא מקף טפחא - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ז ס"ט ס"ו ס"ז, א"ג א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, לטריס, גינצבורג^כ, קסטו, קורן, ברויאר.

בטפחא מקף מרכא - בכתבי היד: ס"ו ס"ח ס"ב ס"ג ס"ז, א"א א"ד א"ה א"ו א"ח. ~ ובדפוסים: רא"פ, רוו"ה.

א' י"ז: תִּאָּזֵר / (תִּאָּזֵר)

בשווא נח - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"א ס"ט ס"ו ס"ז, א"ב. ~ ובדפוסים: רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קסטו, קורן, ברויאר.

בחטף סגול - בכתבי היד: ס"ט, א"א א"ג א"ד א"ה א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ.

ואם פירוש המילה כאן מלשון 'בית השלחין' (עין אבן עזרא ור"ק), הלמ"ד ראוי להיות רפה.

כ"ט נראה שאף שברוב מוחלט של כתבי היד הלמ"ד רפה, בדפוס מק"ג הדגישו את הלמ"ד כשיטת מעט הספרים, ולכן ברוב הדפוסים הלמ"ד דגושה משום שנמשכו אחר דפוס מק"ג.

ל' אלו הם כללי משרתי התביר: כאשר יש שתי הברות או יותר בין ההברה המוטעמת במשרת התביר, להברה המוטעמת בתביר, המשרת יהיה דרגא (כגון: וַיִּבְרָךְ אֹתָם), וכאשר יש ביניהם פחות משתי הברות, המשרת יהיה מרכא (כגון: וַיִּתֵּן אֹתָם), ושווא נע נחשב כהברה לענין זה (כגון: וַיִּקְרָא אֱדִישְׁמוֹ), אמנם, שווא נע שאחר תנועה גדולה אינו נחשב כשווא נע לענין זה (כגון: אֲשֶׁר לִקְחוּ, עֲלֵפוּ שְׂכָבוֹ, כִּי עֲזָבוּ), (ובפשטות הטעם הוא משום שלקדמונים שלפני ר"ק שווא שאחר תנועה גדולה לרוב היה נח ולא נע).

ולכלל זה יש כמה יוצאים מן הכלל שנמנו במסורה (מובאת במק"ג פרשת משפטים, ובדקדוקי הטעמים (סעיף 19), ובספר טעמי המקרא המיוחס לר' יהודה בן בלעם, ובדרכי הניקוד וההגינות לר' משה הנקדן (שער ההגינות, טעם תביר), ובספר עט סופר לרד"ק (דף ל' ע"ב), ובשאר ספרי הראשונים העוסקים בכללי הטעמים) שבהם מוטעם דרגא אע"פ שיש רק הברה אחת בין המשרת לתביר.

ובפסוקנו יש רק הברה אחת בין המשרת לתביר, וכיון שאינו נמנה במסורה בין היוצאים מן הכלל המוטעמים בדרגא אע"פ שיש רק הברה אחת בין המשרת לתביר, מוכח שהוא מוטעם במרכא ולא בדרגא.

ויתכן שהסופרים שהטעמו בדרגא עשו כן משום שסברו כדעת רד"ק ששווא שאחר תנועה גדולה הוא נע, ואם כן יש הברה ושווא נע בין המשרת לבין התביר, ומשום כך הטעמו את המשרת בדרגא ולא במרכא.

לא ובגליון ציין שבספרים אחרים מוטעם 'בְּפִיכִים' בדרגא.

לב ובגליון ציין שיש נוסח אחר בו ההטעמה היא 'בְּפִיכִים' במרכא.

לב ובגליון ציין שכך ההטעמה ברוב הספרים, אבל בספרים אחרים מוטעם 'עַל כָּל־יִשְׁבִּי' בטפחא מקף מרכא.

כ"ו ואע"פ ששווא הבא אחר הטעם הוא שווא נח, אפילו כשלפניו תנועה גדולה. כאשר הטעם נסוג אחור ממקומו, ובא אחריו שווא, השווא נשאר נע כדינו הרגיל אחר תנועה גדולה, שטעם נשנוג אחור אין כוחו כטעם לגבי זה, כיון שאינו מקום הטעם המקורי (מנחת שי בראשית י"ט ט', בשם ערוגת הבושם פ"ג ד"ה אמנם).

כ"ו ממיקום הטעם כאן לא ניתן לדעת אם הטעם מלעיל או מלרע, כיון שהטעם תלישא קטנה מוטעם תמיד בסוף התיבה ולא באות המוטעמת אך בכל המקרא תיבה זו מוטעמת מלעיל, וכך גם אמור להיות לפי כללי הדקדוק, משום שפעלים בלשון עבר מוטעמים מלעיל, כגון: אָמַרְתָּ, אָמַרְתִּי, הִלַּכְתָּ, הִלַּכְתִּי, נָתַתָּ, פָּקַדְתִּי. אך כאשר נוספת ו' ההיפוך לפני פעלים כדי להפוך את זמנם מוזמן עבר לזמן עתיד (כגון: וְאָמַרְתָּ שְׁפִירוּשׁוֹ תִּלְךְ), שפירושו תלך), במקרים אלו גם הטעמת המילה משתנה והיא מוטעמת מלרע במקום מלעיל: כמו: וְהִלַּכְתָּ בְּדֶרֶכִּי, וְאֶהְיֶה לְרֵעֶה, וְאָמַרְתָּ אֵלַי, וְלִקְחָתִי אִתָּכֶם. אך ישנם חריגים שבהם נשארת ההטעמה מלעיל גם כשהפועל מהופך לעתיד, וביניהם פעלים מגזרות מיוחדות (כלומר ששורשיהם נח ל"י או ל"א, בבנין קל), שלרוב הטעמתם נשארת מלעיל ואינם משתנים גם כשמהופכים לעתיד, כגון: וְקָרָאתָ (שורש ק.ר.א.), וְהִיִּיתָ (שורש ה.י.ה.), וְצִוִּיתִי (שורש צ.ו.ה.), וְעֲשִׂיתָ (שורש ע.ש.ה.), וְכִסִּיתָ (שורש כ.ס.ה.), וּפָנִיתִי (שורש פ.נ.ה.).

ובמעט כתבי יד (א"ד א"ה) אף הטעמו כאן 'וְקָרָאתָ' בשתי תלישות כדי להורות שהטעם מלעיל (ובכתבי יד רבים אין דרך להטעים בהטעמה כפולה כלל, ויש מעט כתבי יד שיש בהם הטעמה כפולה רק במעט מקומות שיש להסתפק בהם היכן מיקום הטעם, וכנראה הטעם שבאן לא הטעמו בהטעמה כפולה משום שמדרד המקרא במקומות אחרים בה כתובה תיבת 'וְקָרָאתָ' מוכח שההטעמה מלעיל, ועוד: שאם ההטעמה היתה מלרע היה ראוי לבוא מתח תחת הקו"ף ולכן גם העדר המתג מעיד שהטעם מלעיל. ואכן בכל כתבי היד אין מתג תחת הקו"ף, ורק בדפוס מק"ג מופיע מתג זה).

כ"ח אם פירוש המילה כאן מלשון שילוח (עין תרגום יונתן ורש"י), הלמ"ד אמורה להיות דגושה כיון שהבניין כבד (בנין פיעל), אלא שלפעמים נשמט דגש זה, ובפרט בלשון שילוח, כמו שמצאנו בפסוק 'וְאֵת תְּעֹלְתֶיהָ שִׁלַּחָה' (יחזקאל ל"א ד') שהלמ"ד רפה, וכתב רד"ק שם שהלמ"ד קלה אף שראויה היתה להדגש.